

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Spory wokół pojęcia "singiel" a badanie singli w polskich naukach społecznych

Author: Agnieszka Rychłowska-Niesporek

Citation style: Rychłowska-Niesporek Agnieszka. (2017). Spory wokół pojęcia "singiel" a badanie singli w polskich naukach społecznych. "Górnślaskie Studia Socjologiczne" T. 8 (2017), s. 220-232

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Agnieszka Rychłowska-Niesporek
Kolegium Pracowników Służb Społecznych w Czeladzi

Spory wokół pojęcia „singiel” a badania singli w polskich naukach społecznych

Abstract: This article contains a presentation and analysis of definitions of *singles* in an international as well as in Polish social science. It presents substantive and methodological assumptions and shows the results of the most significant researches concerning singles in Poland.

Key words: single, singlism, alternative forms of marriage and family life

Wprowadzenie

W literaturze światowej początki zainteresowania badawczego problematyką indywidualnego i społecznego funkcjonowania singli sięgają pierwszej połowy lat 30. ubiegłego wieku. Samo zjawisko bycia singlem ma oczywiście o wiele dłuższą historię (zob. np. Żurek, 2008, rozdz. 2; Kaufmann, 2008, s. 3—23). Badanie różnych aspektów życia singli wiązało się zawsze z różnorodnym sposobem definiowania tego zjawiska. W zależności od rozstrzygnięcia tej kwestii do singli zaliczano i zalicza się bowiem różne kategorie osób. Określenie, kim jest singiel, pozwala nie tylko sprecyzować obszar zainteresowań badawczych, ale także odpowiedzieć na pytanie, czy w ogóle mamy do czynienia z opisem czegoś społecznie nowego i istotnego, czy też raczej z zastosowaniem nowej terminologii wobec zjawiska już znanego i opisanego (Kuklińska, 2013, s. 15). Celem artykułu jest prezentacja różnych sposobów definiowania pojęcia „singiel”, klasyfikowania singli oraz merytorycznych i metodologicznych uwarunkowań

badania tego zagadnienia. Na tle sporów obserwowanych w literaturze światowej omawiane i analizowane są polskie doświadczenia badawcze.

Singiel w literaturze naukowej

W najwcześniejszych pracach poświęconych tej problematyce przyjmowano, że singiel to po prostu osoba niebędąca w związku małżeńskim. Taki czysto formalny sposób definiowania znajdujemy już w jednej z pierwszych publikacji naukowych dotyczących życia osób niezamężnych, jaką była wydana po raz pierwszy w USA w roku 1934 zbiorowa praca *The Sex Life of the Unmarried Adult* (Wile, ed., 1935). Do grupy „singli” zaliczono osoby powyżej 15. roku życia niebędące w związku małżeńskim. Wyodrębniając tę grupę brano pod uwagę jedynie różnicę stanu cywilnego. Grupa ta stanowiła wówczas około 1/3 całego amerykańskiego społeczeństwa (1935, s. XVI). Wyłącznie formalnoprawne definiowanie osób żyjących w pojedynkę jako osób niebędących w związku małżeńskim okazało się jednak niewystarczające. Tak definiowana grupa obejmuje bowiem osoby w różnym wieku, nigdy niebędące w związku małżeńskim, jak również osoby rozwiedzione czy owdowiałe.

Singlem można więc być nie tylko formalnie, lecz także społecznie. Skrajnym przypadkiem społecznych singli będą osoby rzeczywiście żyjące samotnie. Określa się je też jako *singletons*. Osoby te stanowią jednak tylko część grupy singli (Klinenberg, 2012, s. 4). Pozostałą część cechuje mniej lub bardziej rozbudowana aktywność społeczna, także w sferze intymnej. „Ludzie, którzy są w seksualnych związkach traktowanych przez nich samych i innych za poważne, są społecznie parą. Wrażenia powagi związku są ukształtowane przez czynniki, takie jak czas trwania związku, jego regularność i wyłączność, to, czy wydaje się, że osoby zamierzają zostać razem lub żyją razem” (De Paulo, Morris, 2006, s. 251). Ocena znaczenia związku ma więc w znacznym stopniu subiektywny charakter. Określanie, kim jest singiel, uwzględnia zarówno aspekty prawne, społeczne, jak i indywidualne (osobiste). Odróżnianie singla od pary dokonuje się najczęściej w odniesieniu do trzech cech: po pierwsze, obecności lub braku długotrwałego bliskiego i intymnego partnera, po drugie, samookreślenia siebie w jednej z tych ról, po trzecie, ograniczeń wiekowych, określających prawną możliwość zawierania związków małżeńskich (Hertel, Schütz, DePaulo, Morris, Stucke, 2007, s. 141).

W tak szeroko określonej grupie singli można więc wyodrębnić podkategorie. Proponowana przez Petera Steina typologia singli opiera się na dwóch kryteriach. Po pierwsze, to, czy ktoś pozostaje singlem z wyboru lub z przymusu, oraz po drugie, czy bycie singlem jest stanem przejściowym, czy też trwałym.

Klasyfikacja singli

Single	Z wyboru	Z konieczności
Czasowi	Nigdy niebędący w związkach małżeńskich oraz uprzednio żonaci/zamężne, którzy odkładają małżeństwo i nie szukają partnera (choć nie są przeciwnikami idei małżeństwa) Ci, którzy zdecydowali się pozostać singlami (zarówno ci, którzy nigdy nie zawierali małżeństwa, jak i ci, którzy uprzednio byli w takim związku)	Ci, którzy aktywnie szukali/poszukują partnera przez krótszy lub dłuższy okres, ale ich poszukiwania nie zakończyły się jeszcze sukcesem Ci, którzy nie byli zainteresowani małżeństwem przez pewien czas, ale aktualnie aktywnie poszukują partnera
Trwali	Ci, którzy z różnych powodów są przeciwnikami idei małżeństwa Osoby związane zasadami religijnymi	Nigdy niebędący w związku małżeńskim i tacy, którzy uprzednio byli w takim związku, którzy chcieli wejść w związek małżeński po raz pierwszy lub ponownie, ale nie znaleźli partnera, lecz bardziej lub mniej akceptują bycie singlem nawet jako stan na całe życie

Źródło: Stein, 1981, s. 145

Wymienione kategorie singli nadal pozostają wewnątrznie zróżnicowane. Jeśli uznamy, jak czyni to wielu badaczy, że singlem jest się przede wszystkim z wyboru, to motywacje tego wyboru są bardzo zróżnicowane. Sam autor zwraca uwagę na wielość czynników mających wpływ na decyzję człowieka o tym, czy będzie singlem. Szczegółowo wymienia negatywne (*push*) i pozytywne (*pull*) uwarunkowania tej decyzji. Oznacza to także, że świadomy wybór życia w pojedynkę może być wynikiem racjonalnej kalkulacji, uwarunkowanej czynnikami zewnętrznymi, na które nie ma się wpływu. Mówimy wówczas o wyborze z konieczności.

Istotny w określaniu singli jest także styl życia¹. Singlem jest wtedy osoba, która nie tylko z własnej woli nie jest w związku małżeńskim i nie ma stałego partnera, lecz także prowadzi specyficzny tryb życia. Problemem pozostaje oczywiście jego określenie. „Badacze zwracają uwagę na to, że wśród singli można wyróżnić kilka odmiennych stylów życia oraz że mają oni bardzo zróżnicowane szanse życiowe uzależnione od ich wykształcenia, dochodów, wykonywanego zawodu, zdrowia, rasy, przynależności etnicznej, wieku, miejsca zamieszkania oraz statusu rodziców” (Cagen, 2000). Wśród różnorodnych stylów życia singli wymienia się często tzw. *parasite singel* (Masahiro, 2000) czy *quirkyalone* (Cagen, 2000)².

¹ Do określenia stylu życia singla używa się także innych terminów, np. *living alone*, *going solo*, *solo living* czy *singlehood*.

² Swoje poglądy w tej kwestii S. Cagen rozwinęła w pracy *Quirkyalone a Manifesto for Uncompromising Romantics* (2004).

Ostatnim ważnym kryterium definicyjnym singla jest wiek. Przyjmuje się, że dolną granicę wieku singla stanowi wiek umożliwiający — zgodne z prawem — formalne zawarcie związku małżeńskiego. Jednak większość osób wchodzących w związek małżeński czyni to powyżej dopuszczalnego wieku małżeństwa. Z tej perspektywy każdy, kto zawarł związek małżeński powyżej tej granicy, w poprzedzającym to wydarzenie okresie swojego życia był singlem. Możemy więc mówić o prawnej granicy wchodzenia w związek małżeński i rzeczywistej granicy, wynikającej z praktyki społecznej.

Początki badania singli sięgają lat 30. XX wieku. Koncentrowano się na różnych aspektach ich życia indywidualnego. Wiele uwagi poświęcano ich życiu seksualnemu (Burgess, 1935, s. 116—154). Opisywano i analizowano cechy ich położenia społecznego (Shostak, 1987). Analizowano sposób definiowania siebie (Darrington, Piercy, Niehuis, 2005). Badania dotyczyły również różnych form stygmatyzacji i dyskryminacji singli (DePaulo, Morris, 2006, s. 251—254), w tym analiz porównawczych z życiem rodzinnym (Hertel, Schütz, DePaulo, Morris, Stucke, 2007). Z jednej strony wprost wzywano do tworzenia Singles Studies, na podobieństwo Gender czy Black Studies (DePaulo, 2014), z drugiej zastanawiano się nad sensem posługiwania się pojęciem „singiel” w badaniach społecznych (Clark, Graham, 2005).

Singiel po polsku

W polskiej literaturze przedmiotu do lat 90. XX wieku analiza zjawiska społecznego odpowiadającego pojęciu singla pojawia się jedynie sporadycznie (Ochnik, 2012, s. 63). Przede wszystkim jako przykład alternatywnej formy życia rodzinnego czy analizy jednoosobowych gospodarstw domowych. W opisach i analizach statystycznych przyjmowano dwa podstawowe kryteria bycia singlem. Pierwsze to kryterium gospodarstwa domowego. Single to jednoosobowe gospodarstwa domowe. Drugim kryterium jest liczba osób dorosłych stanu wolnego. Podkreśla się jednak, że przyjęcie tak szerokich kryteriów prowadzi do istotnych pułapek statystycznych i konceptualnych (Schmidt, 2015, s. 189 i nast.). Z jednej strony znacznie zawyża się liczbę singli, z drugiej do tej kategorii zalicza się bardzo różne grupy osób. W takim przypadku liczba singli w Polsce może przekraczać nawet 5 mln osób. Jednocześnie mamy do czynienia z kształtowaniem się innego, węższego rozumienia tego terminu. Termin „singiel” stał się bowiem modny w tekstach publicystycznych, gdzie jego rozumienie jest zawężone do niewielkiej grupy osób nie tylko żyjących samotnie, lecz także charakteryzujących się określonymi cechami położenia społecznego i stylem życia. „Prawdziwe single to te wielkowiejskie od 25. roku życia do mniej więcej 40. (w miarę starzenia ich wartość na rynku spada, aż w końcu wypadają z grupy), mieszkający samotnie, ponadprzeciętnie wykształceni, znający języki, z dochodem zaczynającym się od

3 tys. zł miesięcznie, atrakcyjni z wyglądu, dobrze ubrani. Najczęściej są przedstawicielami wolnych zawodów, pracownikami reklamy lub firm *public relations*, właścicielami niedużych firm, reprezentantami klasy menedżerów” (Lubelska, 2006).

Językowa analiza obecności tego terminu w tekstach publicystycznych pozwala stworzyć językowy obraz „singla”, który różni się od jego socjologicznego rozumienia (Chojnacka, 2008). Ogólnie termin „singiel” funkcjonuje — w znaczeniu słownikowym — w różnych znaczeniach i odnosi się także do zjawisk innych niż omawiane w tym tekście. W obszarze opisu relacji damsko-męskich literalne posługiwanie się tym pojęciem jest przykładem zapożyczenia. „Na gruncie polszczyzny powstały od niego takie derywaty słowotwórcze, jak: nazwa żeńska *singielka*, przymiotnik *singlowy* w znaczeniu ‘typowy dla singla; taki, który charakteryzuje singla, odnosi się do niego’ oraz przeciwstawienie *niesinglowy*, przysłówki odprzymiotnikowy *singlowo*, czasownik *singlować* w znaczeniu ‘prowadzić życie *singla*; korzystać z portali internetowych poświęconych singlom’, a także dwie nazwy abstrakcyjnych cech: *singlizm*, który jest ogólnym określeniem zjawiska, oraz złożenie *singlostan* — derywowane od dwóch podstaw: rzeczownikowej *stan* i przymiotnikowej *singlowy*” (2008, s. 83). Analiza tekstów publicystycznych pozwala wskazać związki słowa „singiel” z różnymi częściami mowy. Można być lub bywać singlem, można być singlem z odzysku czy singlem do wzięcia. Można także wskazać różne synonimy singla czy jego określeń bliskoznaczących. „Są to mianowicie takie wyrażenia, jak: *samotnik*, *niezameżna/nieżonaty/bezzenny*, *stara panna/stary kawaler*, *wolny/wolna*, *niesparowany*, *stanu wolnego*, *osoba żyjąca samotnie*, *żyjąca solo/w pojedynkę*, *mieszkający samotnie*, *jednoosobowe gospodarstwo domowe*, *nieżyjący w stałych związkach*, *niemający partnera*, a nawet *niesparowane połówki pomarańczy*” (2008, s. 85). Różnorodność znaczeniowa wynika przede wszystkim z faktu posługiwania się terminem „singiel” i terminami pokrewnymi w prasowej, radiowej i telewizyjnej publicystyce. Uogólniając można powiedzieć, że tutaj „jako kategoria publicystyczna singiel oznacza najczęściej osobę 20—35-letnią, stanu wolnego, mieszkającą w dużym mieście, dobrze sytuowaną materialnie, robiącą karierę zawodową oraz skoncentrowaną na realizowaniu innych celów szczegółowych. W tym kontekście single opisywani byli jako kobiety i mężczyźni, dla których małżeństwo stanowiło przeszkodę zarówno dla robienia błyskotliwej kariery zawodowej, jak i dla korzystania z wszystkich uroków życia towarzyskiego i osobistego. Singiel uwolniony od zobowiązań rodzinnych jawił się jako osoba, która w pełni może korzystać z uroków życia w społeczeństwie, w którym wartości indywidualistyczne ważniejsze są niż te, mające kolektywistyczny charakter” (Żurek, 2013, s. 49).

W polskich tekstach naukowych termin „singiel” jest różnie tłumaczony i definiowany. Krystyna Slany tłumaczy go jako *życie w samotności* i traktuje jako jedną z alternatywnych form życia małżeńsko-rodzinnego. Dotyczy to wszystkich osób żyjących samotnie, niezależnie od ich sytuacji cywilnoprawnej, tj. panien, kawalerów, osoby rozwiedzione, będące w separacji, owdowiałe, a także samotnych rodziców (Slany, 2006, s. 116). W innym podręcznikowym opracowaniu za jedną

z alternatywnych form rodziny uznaje się *życie w pojedynkę* (Szlendak, 2010, s. 462). W polskich badaniach naukowych najczęściej dąży się jednak do bardziej precyzyjnego określania tej kategorii społecznej. Przedmiotem zainteresowania polskich badaczy są bowiem często single, których cechy położenia społecznego odnajdujemy — w przywołanych wcześniej — ich publicystycznych opisach. Ważnym elementem staje się autodefinicja singla oraz jego styl życia. W badaniach polskich singli istotną rolę odgrywa także płeć. Podkreśla się odmienności w przyczynach wyboru samotnego stylu życia, społecznym funkcjonowaniu i samoocenie między singlami i singielkami, a także zróżnicowany stosunek do singlowania wyrażany przez kobiety i mężczyzn będących w sformalizowanych lub stałych związkach (Sobczyk, 2008; Grzeszczyk, 2005; Czernecka, 2012). Podobnie jak w badaniach realizowanych w innych krajach, badacze i badaczki częściej koncentrują swoją uwagę na funkcjonowaniu singielek. Jak pisze Tomasz Szlendak, „wynika to prawdopodobnie z faktu, że kobieta żyjąca samotnie kłóci się z tradycyjnym porządkiem rodzinnym bardziej niż samotnie żyjący mężczyzna. Zgodnie z utartym w naszej kulturze stereotypem, samotny mężczyzna stale pozostaje »do wzięcia«, a poza tym taka forma życia stosowana jest przez mężczyzn od dawna, samotna kobieta zaś dlatego jest samotna, że ma zapewne jakieś wady, które wyeliminowały ją z rynku matrymonialnego. Szersza literatura i badania socjologiczne na temat singielek mają zapewne pomóc w odczarowaniu tego stereotypu i zbudowaniu pozytywnego wizerunku singielki” (Szlendak, 2008, s. 467)³. Warto jednak dodać, że w polskiej literaturze przedmiotu obecne są także badania mężczyzn singli (Czernecka, 2012).

Przegląd polskich badań

Oprócz znaczącej liczby artykułów naukowych (zob. Kuklińska, 2013; Adamczyk, ed., 2016), prac doktorskich, a nawet licencjackich poświęconych singlom i singlowaniu, w ostatnim okresie opublikowano w Polsce także kilka znaczących książek, prezentujących wyniki badań polskich singli.

W latach 2002—2004 Aldona Żurek przeprowadziła badanie dotyczące singli, przyjmując za kategorię badawczą osoby, „które nie pozostają w związkach małżeńskich lub kohabitanckich i jednocześnie tworzą jednoosobowe gospodarstwa domowe. Dodatkowo przyjęte zostały jeszcze dwa kryteria: wiek osoby będącej niezależnym singlem oraz jej miejsce zamieszkania. Ograniczono wiek osób poddanych badaniom do tych, którzy nie ukończyli jeszcze 50. roku życia”

³ W literaturze światowej dzieje się tak już od lat 30. ubiegłego wieku. Oprócz znaczących prac badawczych, odnajdujemy tutaj także teksty o charakterze poradnikowym oraz prace przybliżające szerszemu odbiorcy ten nowy styl życia kobiet. Jedną z pierwszych takich prac była książka Marjorie Hillis *Live alone and like it* (1936). Do współczesnych znanych publikacji dotyczących badania singielek należą m.in. prace Trimberger (2008) czy Kaufmann (2008).

(2008, s. 192). Badania prowadzono wśród osób mieszkających w dużych i małych miastach, z pominięciem mieszkańców wsi.

Badania pokazały, że główną przyczyną wyboru życia w pojedynkę jest świadoma decyzja związana z chęcią realizowania celów zawodowych i samorozwojowych. Ważnym aspektem życia badanych singli jest nie tylko osiągnięcie niezależności w sferze materialnej, ale także brak zobowiązań i ograniczeń, które wiążą się z założeniem rodziny. Chęć osiągnięcia samodzielności, niezależności, realizowania kariery zawodowej wspierana jest często przez rodziców. Prawdopodobnie jest to efekt procesu indywidualizacji, modnego hedonizmu, ale także możliwości, jakie stwarza współczesny świat w zakresie samodzielnego życia. W grupie respondentów nie ma osób szczególnie zamożnych, jednak ich zarobki, wsparcie rodziny, udogodnienia kredytowe pozwalają na prowadzenie jednoosobowego gospodarstwa domowego. Ciekawą kwestią są deklarowane silne więzi z rodziną i przyjaciółmi. Szeroko rozwinięta sieć wsparcia, którą budują single, powoduje, że w chwilach kryzysu mogą liczyć na pomoc i rzadko czują się samotni. Najważniejsi w tej sieci wsparcia są przyjaciele, z którymi respondenci czują silną więź emocjonalną, spędzają większość czasu wolnego. Co jakiś czas single wchodzą w związki o charakterze rozrywkowo-intymnym. Mimo satysfakcji odczuwanej z prowadzonego stylu życia singlom często towarzyszy tęsknota za bliską relacją z drugą osobą. Jednak nie zamierzają się żenić/wychodzić za mąż ze względu na samą instytucję małżeństwa. Ewentualny związek ma zaoferować im atrakcyjniejsze życie, wolne od ograniczeń, ma spowodować, że będą mieli z kim na co dzień dzielić swoje pasje i wspólnie planować przyszłość. W związku mają czuć się lepiej niż solo. Swojej aktualnej sytuacji nie oceniają w kategoriach życiowej porażki, realizują bowiem wybrany przez siebie styl życia, który pozwala zaspokajać ważne potrzeby, realizować cele. Gdyby jednak na ich drodze pojawiła się odpowiednia osoba, chętnie zmieniliby swój stan cywilny.

Przykładem kolejnych badań nad singlami jest praca Emilii Paprzyckiej, która w badaniach jakościowych postanowiła stworzyć portret kobiet żyjących w pojedynkę. „Przedmiotem prezentowanych badań była kobiecość i jej kształtowanie się u kobiet nierealizujących tradycyjnego scenariusza życia kobiety. Badania miały charakter eksploracyjny. Została w nich podjęta próba rozpoznania społeczno-kulturowego tła kształtowania się kobiecości młodych, wykształconych, niezależnych ekonomicznie kobiet, które mimo przekroczenia wieku zwyczajowo obligującego do zawarcia związku małżeńskiego żyją w pojedynkę, a zatem nie realizują ról tradycyjnie przypisanych kobietom — bycia żoną i matką” (Paprzycka, 2008, s. 135). Autorka zastosowała technikę wywiadu autobiograficzno-narracyjnego. Starła się określić wpływ socjalizacji do ról płciowych oraz dotychczasowych doświadczeń życiowych na wybór życia w pojedynkę. Istotą badania było również poznanie subiektywnej oceny własnej sytuacji życiowej respondentek. „Do badań wybrano kobiety, które nie były w stałym, wyłącznym związku heteroseksualnym, nie były wcześniej w związku małżeńskim, bezdzietne, samodzielnie mieszkające, dobrze wykształcone, mieszkające w miastach, w wieku około 30 lat. Kryteria doboru ustalono zatem

w odniesieniu do funkcjonującego w dyskursie społecznym typu kobiety żyjącej w pojedynkę określanego stereotypem miejskiego singla” (2008, s. 142). Badania przeprowadzone zostały w latach 2003—2004, zatem respondentki to przedstawicielki pokolenia, które w dorosłość wchodziło po 1989 roku, wychowujące się w rodzinach o raczej tradycyjnym podziale ról.

Niezależnie od różnic osobowościowych i socjalizacyjnych, wszystkie z badanych kobiet spełniły oczekiwania dotyczące obowiązującego nowego wzoru życia kobiety, a mianowicie ukończyły studia, podjęły pracę zawodową i osiągnęły niezależność ekonomiczną. Jednak fakt, że dorastały w tradycyjnych rodzinach powoduje, że wszystkie deklarują chęć założenia rodziny, która — jak sądzą — jest gwarantem pełnego życiowego sukcesu. Marzą o miłości romantycznej, spotkaniu odpowiedniego partnera, z którym będą dzielić codzienność. Swoje życie oceniają jako satysfakcjonujące, bardzo cenią swoją pracę, która jest nie tylko źródłem dochodów, ale także pasją. To, że prowadzą samodzielne życie, nie jest ich wyborem, ale koniecznością, wynikającą z trudności w znalezieniu odpowiednich partnerów. Obecną sytuację traktują jako tymczasową, nie wyobrażając sobie siebie jako singielek po przekroczeniu czterdziestki. Jak wnioskuje autorka projektu, „niezależność finansowa i wypraktykowana samodzielność życiowa badanych kobiet pozwalają na traktowanie małżeństwa jako związku emocjonalnego partnerów zorientowanych na wychowanie dzieci w atmosferze miłości, szacunku, współuczestniczenia i poprawnej komunikacji, bez konieczności pozostawania w nim, kiedy warunki te rażąco nie będą spełniane” (2008, s. 331). W podsumowaniu swojej pracy Emilia Paprzycka nazwała respondentki „wysokiej jakości pannami na wydaniu”.

Badania wielkomijskich singielek prowadziła Katarzyna Lidia Kuklińska. Ilościowe badanie przeprowadzone zostało w 2010 roku z wykorzystaniem ankiety internetowej. Respondentki to kobiety w wieku 30—45 lat, mieszkające w dużych miastach lub aglomeracjach i uważające się za singielki. Poczucie bycia singielką było dla autorki najistotniejszym kryterium w doborze próby badawczej. Nierzadko bowiem osoby, które spełniają definicyjne kryteria bycia singlem (prowadzą jednoosobowe gospodarstwo domowe, nie są lub nigdy nie były w trwałym związku), nie utożsamiają się z tym stylem życia, określając siebie jako samotne, szukające partnera. Najczęściej dotyczy to mieszkańców małych miasteczek i wsi, gdzie trudno jest prowadzić typowe życie singla. Respondentki to kobiety, które mają co najmniej średnie i wyższe wykształcenie, przeważnie mieszkające samodzielnie.

Większość badanych kobiet ma feministyczne poglądy. Kobiety dostrzegają brak równouprawnienia szczególnie w sferze zawodowej i prywatnej. Najwyżej cenią własne dochody i edukację, w mniejszym stopniu małżeństwo i rodzinę. Cenią za to miłość, która jest najważniejsza dla ponad 47% badanych kobiet. Jako przyczynę życia w pojedynkę większość respondentek podaje brak odpowiedniej osoby. Dotychczasowe ich związki trwały od roku do 4 lat. Ponad 55% ankietowanych korzysta z Internetu celem poznania drugiej osoby, jednak te znajomości nie przekształcają się w związki. Według autorki, polskie singielki to „kobiety, które cenią edukację i karierę zawodową, ale potrzebują również miłości, choć w tym momencie jej nie szukają” (2008, s. 231).

Obszerne badania życia polskich singli zaprezentowała Julita Czernecka w opracowaniu *Wielkomięscy single* (2011). Respondentami były osoby urodzone z końcem lat 70. i w latach 80. ubiegłego wieku. Na ich wybór dotyczący stylu życia z pewnością wpływa postępująca indywidualizacja, widoczna szczególnie w dużych miastach. Główną przyczyną życia w pojedynkę jest przedłużająca się edukacja, chęć zrobienia kariery zawodowej i w konsekwencji osiągnięcia niezależności ekonomicznej oraz zdobycie wysokiej pozycji społecznej. Duże zaangażowanie w pracę i rozwój osobisty uniemożliwia lub ogranicza możliwość budowania trwałego związku i oddala w czasie decyzję o założeniu rodziny. Dla większości respondentów osiągnięcie niezależności finansowej i materialnej jest konieczne, aby myśleć o życiu w związku i planować potomstwo. Zarówno single, jak i singielki marzą o wielkiej miłości, najlepiej podobnej do tej z komedii romantycznych. Wierzą, że gdzieś w świecie istnieje ich bratnia dusza, na której spotkanie z utęsknieniem czekają. Jednocześnie wymagania wobec potencjalnego partnera są bardzo wysokie, wręcz nierealne. Single oczekują, że osoba, z którą się zwiążą, spełni wszystkie ich oczekiwania w kwestii wykształcenia, pozycji społecznej, poglądów życiowych, zainteresowań, podobnego poczucia humoru itp. Prawie całkowicie odrzucają możliwość ewentualnego kompromisu czy rezygnacji z pewnych obszarów swojego życia na rzecz partnera.

Jako powód życia w pojedynkę single podają również przykłady negatywnych, toksycznych związków, w których dorastali lub w których tkwią ich znajomi lub przyjaciele. Dorastanie w szczęśliwej i kochającej się rodzinie również oddala w czasie decyzję o znalezieniu partnera. Dobre relacje z najbliższymi rekompensują chęć bycia z kimś innym, ponadto idealny związek na wzór małżeństwa rodziców jest często według singli nieosiągalny. Jeszcze inną przyczyną pozostawania w stanie wolnym są negatywne doświadczenia z przeszłości. Trudne, niesatysfakcjonujące związki, zdrady, porzucenia, niedopasowanie charakterów. Według wielu respondentów, bardzo duże zaangażowanie w pracę, która wypełnia większość ich czasu, stanowi także przyczynę życia w pojedynkę. Czas, który zostaje po pracy, spędzają bardzo aktywnie, oddając się pasjom, hobby, zabiegom upiększającym, korzystając z oferty kulturalnej, spotykając się z przyjaciółmi i rodziną. Dzięki pielęgnowaniu relacji z bliskimi single mają zapewnione poczucie bezpieczeństwa, rzadko czują się samotni. Społeczne przyzwolenie na wybrany przez nich styl życia, brak nacisków ze strony otoczenia również nie motywuje do szukania partnera. Wielu osobom towarzyszy jednak strach przed samotną starością. Kobiety żyjące w pojedynkę rozważają samotne macierzyństwo. Spora część badanych singli odczuwa rozdarcie między zadowoleniem z prowadzonego życia a obawami związanymi z przyszłością, poczuciem, że życie „solo” jest w pewnym sensie niepełne. Są zatem usatysfakcjonowani aktualną sytuacją i jednocześnie otwarci na nowe znajomości, które mogą przekształcić się w stałe związki.

Julita Czernecka (2008) przygotowała projekt badawczy dotyczący wizerunku singli w polskich mediach. Analizą objęła dwa popularne tygodniki „Politykę” i „Wprost” z lat 2000—2006. Przeprowadziła także wywiady swobodne z 60 singlami (30 kobiet i 30 mężczyzn). Autorka przyjęła założenie, że będą to

osoby w wieku 25—40 lat, mieszkańcy dużych miast, nieposiadający partnera ani dzieci. Analiza artykułów prasowych wykazała, że polski singiel jest najczęściej tzw. singlem wielkomięjskim, dobrze wykształconym, znającym języki obce, dużo zarabiającym, przeważnie wykonującym tzw. wolne zawody, mieszkającym samodzielnie, atrakcyjnym fizycznie, narcystycznym, niedojrzałym, egocentrycznym, gadzeczniarzem, dzikusiem. Jak widać, singlom przypisuje się zarówno pozytywne, jak i negatywne cechy. Te ostatnie dominują w opisie żyjących w pojedynkę mężczyzn, określanych mianem życiowych nieudaczników. Kobiety singlizm częściej wartościowany jest dodatnio, wymieniane są głównie takie cechy, jak: samodzielność, zaradność, zadbany wygląd, wyższe wykształcenie, wysoka pozycja społeczna, ciekawa praca. Zdarzają się także negatywnie przedstawiane singielki, głównie jako egoistki, które mężczyzn traktują instrumentalnie.

Jako przyczynę coraz większej liczby osób żyjących w pojedynkę w naszym kraju autorzy artykułów podają emancypację kobiet, konsumpcjonizm i indywidualizm. Zwracają uwagę na rozbieżności w oczekiwaniach kobiet i mężczyzn. Wyemancypowane kobiety mają coraz większe wymagania w stosunku do potencjalnych partnerów, którzy nie powinni „odstawać” od ich poziomu. Z kolei mężczyźni to często wciąż zwolennicy tradycyjnego podziału ról, w którym mogli się odnaleźć jako „głowa rodziny”. Obawiają się wyzwolonych, dominujących kobiet i zgodnie z patriarchalnym podejściem woleliby związać się z kobietą o niższej pozycji społeczno-zawodowej. W artykułach poruszana jest też kwestia szerokiej oferty konsumenckiej skierowanej do singli, co umożliwi im samodzielne i wygodne życie.

Szczególnie znaczące dla poznania życia polskich singli są wyniki zrealizowanych przez Emilię Paprzycką i Zbigniewa Izdebskiego (2016) badań, przeprowadzonych na reprezentatywnej próbie 3 206 Polaków. Tak zaprojektowane badania pozwoliły na określenie zarówno społeczno-demograficznej struktury osób żyjących w Polsce bez partnera, jak i różnych aspektów ich stylu życia — w tym intymnego — oraz formułowanych przez nich oczekiwań. Przyjęto szeroką definicję singla, określaną przede wszystkim na podstawie jego statusu intymnego. Bycie singlem to pewien etap w dowolnym momencie życia jednostki, charakteryzujący się brakiem stałego partnera i trwałą lub czasową rezygnacją z bycia w stałym związku. Nie zakłada się w tym przypadku braku wcześniejszych doświadczeń w związkach — także formalnych — oraz braku potomstwa. Przy dość wyraźnej zarysowanych różnicach związanych z płcią, wiekiem oraz wcześniejszymi doświadczeniami intymnymi, autorzy wskazują na dominację pewnych wspólnych cech polskich singli. Osoby żyjące bez partnera w Polsce to najczęściej ludzie młodzi przed ukończeniem 25. roku życia oraz między 30. a 40. rokiem życia. To zazwyczaj osoby stanu wolnego, bezdzietne, niemieszkające samodzielnie w średnich i dużych miastach. Większość traktuje swoją sytuację jako tymczasową i chciałaby być w stałym związku. Ponad połowa badanych nie ma doświadczeń życia w związku. Część badanych chce na stałe żyć w pojedynkę, traktując to jako rzeczywistą alternatywę dla życia rodzinnego. Zdarza się to najczęściej po 40. roku życia oraz częściej w przypadku kobiet niż mężczyzn.

Zakończenie

Wraz z transformacją społeczno-ekonomiczną wystąpiły w Polsce istotne zmiany kulturowe, mające odzwierciedlenie w zmianach stylu życia. Zmiany objęły także sferę życia rodzinnego. W coraz większym zakresie tradycyjny model rodziny uzupełniany był różnymi alternatywnymi formami życia małżeńsko-rodzinnego. Jedną z tych alternatywnych form jest bycie singlem. Odpowiedzią na te zmiany były podjęte w pierwszej dekadzie XXI wieku badania różnych aspektów życia polskich singli. Polscy badacze nawiązali do długiej międzynarodowej tradycji sposobów definiowania, klasyfikowania i badania singli. Otwarli jednocześnie nowe i interesujące poznawczo obszary badawcze. Swoją uwagę koncentrowali przede wszystkim na wąsko definiowanej kategorii singli, tj. kategorii osób charakteryzowanych nie tylko przez brak stałego partnera, lecz także samodzielność finansową, a szczególnie styl życia. Częściej zainteresowanie badaczy koncentrowało się na żyjących samotnie kobietach i mieszkańcach miast. Badani najczęściej mieli świadomość bycia singlem. Potrafili definiować siebie w tej roli, chociaż głównie jako osoby poszukujące partnera. Dopiero w ostatnim okresie przedmiotem badań i analiz czyni się szeroko określoną kategorię singli, tj. osoby które nie posiadały partnera/żyły w pojedynkę w różnych okresach swojego życia. Tymczasowo bywały singlami. Tak prowadzone badania obejmują znacznie większą grupę osób. Otwiera to nowe horyzonty i problemy badawcze. Życie w pojedynkę jest tutaj ujmowane w perspektywie doświadczeń bycia w różnych związkach. Doświadczenia takie mają bowiem istotny wpływ na funkcjonowanie osób czasowo żyjących samotnie.

Bibliografia

- Adamczyk K., 2012: *Dlaczego polska psychologia nie lubi pojęcia „singiel”?*. „Studia Psychologiczne”, T. 50, z. 1, s. 5—14.
- Adamczyk K., ed., 2016: *Singlehood from Individual and Social Perspectives*. Kraków: Wydawnictwo LIBRON.
- Burgess E.W., 1935: *Sociological Aspects of the Sex Life of the Unmarried Adult*. In: I.S. Wile, ed.: *The Sex Life of the Unmarried Adult. An Inquiry Into and an Interpretation of Current Sex Practices*. London, s. 116—154.
- Byrne A., Carr D., 2005: *Caught in the Cultural Lag: The Stigma of Singlehood*. “Psychological Inquiry”, Vol. 16, no. 2/3, s. 84—91.
- Cagen S., 2000: *People Like Us: The Quirkyalones*. “To Do List”, July, <http://quirkyalone.net/index.php/about-2/the-original-essay/> (data dostępu: 02.08.2016).
- Cagen S., 2004: *Quirkyalone a Manifesto for Uncompromising Romantics*. San Francisco.
- Chojnacka M., 2008: *Nowe oblicze bezżenności. Singiel jako zjawisko społeczne i językowe*. „Poradnik Językowy”, nr 9, s. 81—88.

- Clark M.S., Graham S.M., 2005: *Do Relationship Researchers Neglect Singles? Can We Do Better*. "Psychological Inquiry", Vol. 16, no. 2/3, s. 131—136.
- Czernecka J., 2008: *Polski singiel: obraz w mediach a autowizerunek*. W: E. Malinowska: *Stereotypy a rzeczywistość*. Łódź: Oficyna Wydawnicza Tercja, s. 107—134.
- Czernecka J., 2011: *Wielkowiejszy single*. Warszawa: Wydawnictwo Poltext.
- Czernecka J., 2012: *Stosunek mężczyzn-singli do życia w pojedynkę*. „Studia Psychologiczne”, T. 50, z. 1, s. 39—50.
- Darrington J., Piercy K.W., Niehuis S., 2005: *The Social and Cultural Construction of Singlehood among Young, Single Mormons*. "The Qualitative Report", Vol. 10, no. 4, s. 639—661.
- DePaulo B., 2014: *A Singles Studies Perspective on Mount Marriage*. "Psychological Inquiry", Vol. 25, s. 64—68.
- DePaulo B.M., Morris W.L., 2005: *Singles in Society and in Science*. "Psychological Inquiry", Vol. 16, no. 2/3, s. 57—83.
- DePaulo B.M., Morris W.L., 2006: *The Unrecognized Stereotyping and Discrimination Against Singles*. "Current Directions in Psychological Science", Vol. 15, no. 5, s. 251—254.
- Falcman D., Koperski E., 2010: *Bycie singlem jako nowa koncepcja życia i alternatywa wobec małżeństwa*. W: „Roczniki Socjologii Rodziny”. T. 20: *Zalety i wady życia w rodzinie i poza rodziną*. Poznań, s. 73—92.
- Grzeszczyk E., 2005: *Pojedyncze profesjonalistki*. „Single professional women” w Polsce i na świecie. „Kultura i Społeczeństwo”, nr 2, s. 199—225.
- Hertel J., Schütz A., DePaulo B.M., Morris W.L., Stucke T.S., 2007: *She's single, so what? How are singles perceived compared with people who are married?* "Zeitschrift für Familienforschung", 19. Jahrg., Heft 2, s. 139—158.
- Hillis M., 1936: *Live Alone and Like It*. Philadelphia: Temple University Press.
- Kaufmann J.C., 2008: *The Single Woman and the Fairytale Prince*. Cambridge: Polity Press.
- Klinenberg E., 2012: *Going solo. The Extraordinary Rise and Surprising Appeal of Living Alone*. New York: The Penguin Press.
- Kuklińska K.L., 2012: *Polskie singielki. Pleć kulturowa. Feminizm. Ponowoczesność. Internet*. Warszawa: Wydawnictwo Difin SA.
- Kuklińska K.L., 2013: *Stereotypy — fakty i mity o singlach i singielkach*. W: K.L. Kuklińska, red.: *Singlizm. Nowy styl życia w ponowoczesnym świecie*. Warszawa: Wydawnictwo Trio, s. 13—45.
- Kuklińska K.L., red., 2013: *Singlizm. Nowy styl życia w ponowoczesnym świecie*. Warszawa: Wydawnictwo Trio.
- Lubelska K., 2006: *Pojedynczo*. „Polityka”, nr 42.
- Masahiro Y., 2000: *The Growing Crop of Spoiled Singles*. "Japan Echo", June, https://webpace.yale.edu/anth254/restricted/Japan-Echo_2000_27-6_Yamada.pdf (data dostępu: 02.08.2016).
- Ochnik D., 2012: *Znaczenie i problemy definicyjne pojęcia „singiel” w naukach społecznych*. „Studia Psychologiczne”, T. 50, z. 1, s. 63—74.
- Palus K., 2010: *Wybrane psychologiczne uwarunkowania braku partnera życiowego w okresie wczesnej dorosłości*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.
- Palus K., 2011: *Uwarunkowania braku partnera życiowego w percepcji młodych dorosłych żyjących w pojedynkę*. „Psychologia Rozwojowa”, T. 16, nr 1, s. 57—71.

- Paprzycka E., 2006: *Życie w pojedynkę kobiet w kontekście relacji damsko-męskich*. „Rocznik Lubuski”, T. 32, cz. 2, s. 39—60.
- Paprzycka E., 2008: *Kobiety żyjące w pojedynkę. Między wyborem a przymusem*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak.
- Paprzycka E., Izdebski Z., 2016: *Single i singielki. Intymność i seksualność osób żyjących w pojedynkę*. Warszawa: Wydawnictwo Difin SA.
- Schmidt F., 2015: *Para, mieszkanie, małżeństwo*. Warszawa—Toruń.
- Shostak A.B., 1987: *Singlehood*. In: M.B. Sussman, ed.: *Handbook of Marriage and the Family*. New York: Plenum Press, s. 355—367.
- Slany K., 2006: *Alternatywne formy życia małżeńsko-rodzinnego w ponowoczesnym świecie*. Kraków: Nomos.
- Sobczyk A., 2008: *Czym się różni singiel od singielki? Płeć kulturowa jako element tożsamości singli*. „Kultura i Społeczeństwo”, rok LII, nr 3, s. 179—194.
- Stein P.J., 1981: *Single Life: Unmarried Adults in Social Context*. St. Martin's Press.
- Szlendak T., 2010: *Socjologia rodziny. Ewolucja, historia, zróżnicowanie*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Szumilas-Praszek W., 2014: *Tożsamość społeczna singli w ponowoczesności. Singlizm jako alternatywna droga życia w stosunku do rodziny*. „Studia Pedagogiczne. Problemy Społeczne, Edukacyjne i Artystyczne” [Kielce], T. 23, s. 53—72.
- Trimberger E.K., 2008: *Nowa singielka*. Warszawa: Wydawnictwo W.A.B.
- Wile I.S., ed., 1935: *The Sex Life of the Unmarried Adult. An Inquiry Into and an Interpretation of Current Sex Practices*. London: George Allen & Unwin Ltd.
- Żurek A., 2003: *Osoby samotne życiowo jako zjawisko społeczne*. „Roczniki Socjologii Rodziny” [Poznań], T. 15, s. 123—136.
- Żurek A., 2005: *Samodzielność życiowa — wybór i konieczność*. „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”, Rok LXVII, z. 4, s. 287—299.
- Żurek A., 2006: *Orientacja na małżeństwo młodych singli*. „Roczniki Socjologii Rodziny” [Poznań], T. 17, s. 27—46.
- Żurek A., 2008: *Single. Żyjąc w pojedynkę*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Żurek A., 2013: *Single. Między samotnością a wspólnotowością*. W: K.L. Kuklińska, red.: *Singlizm. Nowy styl życia w ponowoczesnym świecie*. Warszawa: Wydawnictwo Trio, s. 47—69.
- Żurek A., 2014: *Single — kategoria społeczna i styl życia*. „Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Socjologica”, T. 51, s. 39—54.